

"TIJD-SCHRIFT" van de Historische Vereniging Vlaardingen
Redactie: J.M. den Draak en P.J. Westerdijk
Corr. adres: Veerplein 27, Vlaardingen, tel. 010-343760

nummer 8 Contributie: f 10,-- per jaar; contrib. voor elk volgende lid uit
juni 1971 een gezin en voor jeugdleden: f 5,-- per jaar.
Postgiro: 75 09 78 t.n.v. Penningm. Hist. Veren. Vlaardingen
Secretariaat: Schiedamseweg 139, Vlaardingen

IN DIT NUMMER:

- verenigingsnieuws en voorlopig programma 1971-1972 (pag. 1)
- dr. J.M.H.J. Hemels: De krant in de geschiedenis (pag. 2)
- Mieke Canneman: Het Hoogheemraadschap van Delfland en zijn archief (pag. 3)
- P.J. Westerdijk: Bijdrage tot de geschiedenis van de voormalige ridderhofstad
"Holy" onder Vlaardingen, 2e aflevering, (pag. 5 e.v.v.)

VERENIGINGSNIEUWS.

De algemene ledenvergadering.

De belangstelling voor de openbare vergadering van 13 mei j.l. was verheugend groot. De heer C. Hoek had daardoor een talrijk gehoor dat zijn werverlende, met dia's geïllustreerde causerie over de lage landen sinds de prehistorie tot aan de slag "bij Vlaardingen" met de grootste aandacht volgde.

Als gevolg van onvoorziene omstandigheden was de vereniging gast bij de Gemeentebibliotheek. De directrice, ons lid Mejuffrouw M.C. Edelman, betoonde zich een bijzonder attente gastvrouw: de bloemen ontbraken zelfs niet. Tijdens de voorafgaande ledenvergadering werden op deze avond Mevrouw H.A. Bleeker-van Styrum en de heer J.M. den Draak als bestuurslid herkozen, de laatste eveneens als voorzitter.

Het visserijmuseum.

Ter gelegenheid van de heropening van het Visserijmuseum organiseerde het (stichtings-) bestuur van het Museum een ontvangstavond voor donateurs en andere genodigden. Aan het begin van de avond was er gelegenheid "ons" geschenk aan te bieden: een litho uit 1868, uitgegeven ten bate van weduwen en wezen van gebleven vissers van Noordwijk en Katwijk. De litho was ingelijst in een eenvoudige, mahonielijst en voorzien van een koperen inscriptieplaatje, waarop de tekst: "Aangeboden door de Historische Vereniging Vlaardingen- 22 mei 1971".

Geheel in de informele, plezierige sfeer, die de gehele avond kenmerkte, vond die overhandiging plaats door de voorzitter van onze vereniging aan de voorzitter van het Stichtingsbestuur van het Visserijmuseum, Mr. J. Heusdens, die het geschenk namens zijn bestuur aanvaarde met een hartelijk dankwoord. De litho heeft een plaats gekregen aan de oostelijke muur van de galerij op de eerste etage.

Voorlopig programma voor het seizoen 1971-1972

Wanneer u dit ontvangt is de laatste excursie van dit voorjaar, te weten het uitstapje naar Maasland op zaterdag 5 juni, weer achter ons. Voor alle aanwezigen een heerlijke belevenis. Hartelijk dank, Maaslandse gastheren en gidsen! Uit de talrijke beschikbare suggesties heeft het bestuur voor het nieuwe seizoen het volgende voorlopige programma opgesteld:

23 september 1971: Najaarsvergadering. Ons lid de heer H.K. van Minnen hoopt met ons een met foto-projectie geïllustreerde "wandeling" te houden door oud-Vlaardingen

9 oktober 1971: Najaars-kerken-excursie naar het curieuze kerkje van 't Wout en de hervormde kerk van Schipluiden

4 november 1971: Gastenavond van het Visserijmuseum voor de leden van de Hist. Veren. Vlaardingen. Filmprogramma.

3e week november 1971: Tentoonstelling van oude ansichtkaarten en foto's, zo mogelijk te houden in de expositiezaal 't Weeshuis.

13 januari 1972: Leden-hobb-avond. Voor deze avond vragen wij in het bijzonder de medewerking van leden, die in het bezit zijn van zelf-gemaakte foto's, dia's en smalfilms (eventueel complete reportages) van typisch vlaardingse gebeurtenissen en aangelegenheden (vlaggetjesdag, scheepsbouw, vlaardingse bedrijven e.d.)
Denk alvast na, u hoort er meer over!

5 februari 1972: Excursie naar het Historisch Museum te Rotterdam.

Het bestuur wenst u een prettige vakantie toe!

In het hierna volgende artikel zullen wij samenvatten wat wij op 6 april in een causerie vóór leden van de Historische Vereniging Vlaardingen meer in het algemeen over de geschiedenis van de krant hebben gezegd. Binnenkort zal een tekst in druk verschijnen die wij geschreven hebben naar aanleiding van de vraag, in hoeverre de krant een voor de (pers-)historicus bruikbare bron is. Wij zullen u op de hoogte houden van het beschikbaar komen van deze tekst.

De krant kan bogen op een rijk verleden van ongeveer drieëneuhalf eeuw of langer. De voorlopers van de gedrukte tijdingen (=Zeitungen) waren de geschreven nieuwsbrieven. Reeds in de Middeleeuwen bestond de gewoonte, dat vorsten en grote handelshuizen in de steden van West-Europa elkaar brieven toestuurden, waarin veel gegevens die voor de handel van belang waren, geboden werden. Hiertoe behoorden ook berichten over oorlogen, politieke en religieuze kwesties, epidemieën, voedseltekorten, etc. De gedeelten uit de brieven die hierop betrekking hadden, werden overgeschreven en aan belangstellenden doorgegeven of verkocht. Na de uitvinding van de boekdrukkunst omtrent het midden van de vijftiende eeuw had men de mogelijkheid van de mechanische vermenigvuldiging. Toch bleef men de nieuwsbrieven nog tot in het begin van de zeventiende eeuw met de hand overschrijven om het particuliere karakter ervan te bewaren en zo o.m. aan de overheidsensuur op gedrukte stukken te ontkomen.

De twee oudste jaargangen van kranten dateren uit 1609. Ze worden in de universiteitsbibliotheek van Heidelberg bewaard. Hier te lande verschenen vóór het midden van de zeventiende eeuw zoveel kranten, dat men de koopliedenrepubliek het centrum van de wereldpers kon noemen. De oudste exemplaren die bewaard gebleven zijn, dateren uit 1618. Er ontstond geen pers met een plaatselijke, regionale of typisch nationale berichtgeving, maar een in alle opzichten als internationaal aan te duiden pers.

De "courantiers" waren journalist, drukker en krantenverkoper tegelijk. Het ambachtelijke karakter is de dagbladbedrijven tot ver in de negentiende eeuw eigen gebleven. De opkomst van het advertentiewezen ligt in de achttiende eeuw. Eerst in het industriële tijdperk werd de krant een advertentiemedium van grote omvang.

Het begin van een opiniepers ligt ook nog juist vóór de Franse Revolutie. De kranten gingen een actieve rol spelen in de politieke verwickelingen van een land. De Franse Revolutie proclameerde weliswaar de persvrijheid als vrijheid van meningsuiting, maar het duurde niet lang, of het Franse bewind voerde in alle bezette gebieden een persdictatuur in.

De situatie onder Koning Willem I was ook niet zo gunstig voor de pers. De oppositieblaadjes werden vervolgd door de justitie en de conservatieve pers had over het algemeen een betrekkelijk laag niveau.

In 1828 begon het Algemeen Handelsblad te verschijnen en in 1844 de Nieuwe Rotterdamse Courant. Beide kranten nemen in de persgeschiedenis van de negentiende eeuw nog steeds een opvallende plaats in. Er zijn echter ook veel kleine oppositiekrantjes geweest die een nauwkeuriger bestudering verdienen om een goed beeld te krijgen van de opinie-geschiedenis in een bepaalde periode.

De afschaffing van het dagbladzegel in 1869 vormde de lang bevochten aanvulling op de ideële persvrijheid van 1848. De fiscus trok de "vuile vingers" van de kranten af. De afschaffing had bovendien een sterk psychologisch effect. De "infrastructuur" was zodanig, dat zelfs in de kleinere steden en grotere dorpen wel een boekhandelaar of drukker woonde die over voldoende technische outillage beschikte om met de uitgave van een krant te beginnen. De drukpers die men dan (voor andere doeleinden) reeds had, bepaalde het formaat van het nieuws-, week- of advertentieblad dat men ten doop hield. In het laatste kwart van de vorige eeuw ontstond de populaire pers. In de meeste landen van West-Europa hing de opkomst ervan samen met de industrialisatie en daarmee verbonden de urbanisatie, waardoor grote groepen mensen die wel konden lezen en schrijven gemakkelijker bereikbaar werden voor de nieuwe kranten van de populaire pers, ook wel massapers genoemd. Deze bladen werden gekenmerkt door een a-politiek karakter, lage prijs, grote oplage, levendige opmaak, eenvoudige formulering en een tikje of een heleboel sensatie. De opbloei van het advertentiewezen maakte een lage

prijs en daardoor een grote oplage mogelijk.

Het psychologische effect gold niet alleen de potentiële uitgevers van kranten, die soms al heel gauw ontdekten, dat de verwachte gouden eieren uitbleven. Ook de lezers veranderden. Ze nam het verschijnsel van het samenlezen van kranten en het huren bij een leesinrichting af. De krant werd en wordt nog bij abonnement afgenomen. Bij het verbeteren en de uitbreiding van het onderwijs nam de behoefte aan krantenlezen ook toe. De kranten werden journalistiek gezien ook beter.

In de laatste jaren hoort men nogal wat noodkreten vanuit de internationale en ook Nederlandse perswereld. Men kan zich de vraag stellen, of kranten nog wel zin hebben in de nabije of verder verwijderde toekomst. Vanuit cultuur-historisch oogpunt zou men het verdwijnen van de kranten moeten betreuren. Kranten en de andere vormen van gedrukte pers maken niet alleen de leescultuur, maar in feite ook de schrijfcultuur uit. In de Middeleeuwen heeft men een overgang van een hoorcultuur naar een schrijfcultuur doorgemaakt. Het lezen en schrijven was aanvankelijk voornamelijk beperkt tot de kerkelijke clerus ("klerken"). Daarna ontstond een zelfstandige lekenélite (Intelligentia) die deel ging nemen aan de schrijfcultuur. De adel was de volgende stand die in de schrijfcultuur binnentrad. De vrije burgers volgden in de veertiende eeuw.

De vraag of wij nu van een lees- en schrijfcultuur op weg zijn naar een audio-visuele cultuur, wordt reeds gesteld alsof het één vervangen zal worden door het ander. Zoals de hoorcultuur niet volledig verdrongen is door de schrijfcultuur, zo zal ook deze niet helemaal vervangen worden door beeld en geluid.

Dr. J. M. H. J. Hemels

Verwijzing naar Nederlandse literatuur:

- 1) M. Schneider, De krant van "nieuwstijdinghe" tot dagbladconcentratie, Amsterdam, 1968.
- 2) M. Schneider en J. J. Giele, Verleden en heden van de krant. in: Informatie Cahiers over Massacommunicatie, dl. 2, Amsterdam, 1970, blz. 1-116.
- 3) Th. Luykse, De ontwikkeling van de communicatiemedia, Amsterdam-Brussel, 1970.
- 4) H. J. Scheffer, In vorm gegoten. Het Rotterdams Nieuwsblad in de negentiende eeuw, Leiden, 1960.
- 5) Joan Hemels, Op de bres voor de pers. De strijd voor de klassieke persvrijheid, Assen, 1969.
- 6) Joan Hemels, Het dagbladzegel in de rariteitenkamer, 1869-1969, Rotterdam-'s-Gravenhage, 1969.

HET HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DELFLAND EN ZIJN ARCHIEF

De eerste bedijkingen in Delfland zijn in de 12e eeuw in opdracht van de graaf van Holland of zijn leenmannen en enige abdijen ter hand genomen.

Belangrijke waterstaatkundige voorzieningen hebben tussen 1290 en 1317 de stoot gegeven tot de oprichting van een centraal overheidslichaam: het hoogheemraadschap van Delfland. Het gebied, waarover Delfland gezag uitoefent, strekt zich uit van de Landscheiding met Rijnland tot de Maas en van de Noordzee tot achter Berkel.

Het bestuur van Delfland was aanvankelijk samengesteld uit een dijkgraaf en vier hoogheemraden. De dijkgraaf werd eerst door de graaf benoemd en later -na 1572- door de Staten van Holland aangesteld. Hij was tevens baljuw over het baljuwschap Delfland, dat een iets kleiner territorium had dan het gelijknamige hoogheemraadschap. Een groot deel van de duinstreek ressorteerde bijvoorbeeld bestuurlijk onder het baljuwschap Rijnland, maar waterstaatkundig onder het hoogheemraadschap van Delfland. De hoogheemraden verkregen in 1319 het recht van coöptatie. Ingeval van overlijden of vertrek van één der leden van het college kozen de overblijvenden een opvolger. In de tijd van de Republiek werden de hoogheemraden door de Staten van Holland benoemd

op een voordracht van drie door het college aan de Staten toegezonden. Om tot hoogheerraad te kunnen worden benoemd moest de kandidaat o.m. 50 morgen land bezitten en binnen de schouw van Delfland wonen.

Dijkgraaf en hoogheemraden waren belast met het bestuur en de rechtspraak. Enkele malen per jaar dreven zij schouw over waterstaatswerken. Indien niet aan de inhoud der keuren was voldaan, werden de nalatigen beboet en zonodig berecht volgens het zogenaamde heemrecht. Het recht van keur (de wetgevende bevoegdheid) was aanvankelijk een recht van de hoogheemraden, later oefende ook de dijkgraaf dit recht uit.

In 1589 werd het college van hoofdingelanden ingesteld. Tussen dit nieuwe college en het reeds vanouds bestaande der hoogheemraden rezen in de loop der eeuwen vele competentiegeschillen; vooral ter zake van de keurbevoegdheid. Pas in 1804 werden de rechten en plichten van beide organen vastgelegd in het Bestuursreglement van Delfland. Gezamenlijk verkregen zij wetgevende bevoegdheid. In 1842 verviel de rechtsmacht van dijkgraaf en hoogheemraden. Het reglement van 1853 dat, na de nodige herzieningen, hedentendage nog van kracht is, plaatste het doen en laten van Delflands bestuur onder het toezicht van Provinciale Staten van Zuid-Holland. Dijkgraaf en hoogheemraden worden door de koning benoemd; de hoofdingelanden worden verkozen door de stemgerechtigde ingelanden.

In de Franse Tijd en in het bijzonder na 1813 kwam voor de oude dorpen en steden in verschillende fasen een gecentraliseerde bestuursregeling tot stand. De wettelijk vastgestelde uniforme regeling kreeg haar beslag in de Grondwet van 1848 en de Gemeentewet van 1851. Daarentegen veranderde ten aanzien van de waterschappen weinig. Wel werden zij in 1814 onder toezicht van de Provinciale Staten gesteld, maar vele van hun oude voorrechten en gebruiken bleven gehandhaafd. Het feit dat de reglementering der waterschappen per provincie is geregeld en niet, zoals bij de gemeenten, vervat in een rijksregeling, maakt dat er tussen de waterschappen onderling in deze vele verschillen bestaan.

Het archief van het hoogheemraadschap bevat de neerslag van de handelingen van het bestuurscollege. De kern van het archief vormen de protocollen en registers van keuren - de basis voor de rechtsprekende bevoegdheid van de hoogheemraden -, consenten en resoluties. Hierin vindt men alle besluiten, verordeningen etc., door dijkgraaf en hoogheemraden genomen, veelal ook stukken van rechterlijke aard. Bestuur en rechtspraak waren immers nauw met elkaar verweven. De ingekomen minuten van uitgaande stukken vormen de bijlagen tot deze resoluties. Hiernaast zijn van groot belang de rekeningen van de penningmeesters met de bijlagen en de vaak lijvige procesdossiers.

De privileges, die de hoogheemraden van de graaf van Holland hadden gekregen, waren de basis voor de bestuursbevoegdheid, en werden daarom zorgvuldig bewaard. Zij bevonden zich in een "cofferken gesloten ende bezeegeld mitten signetten van eenigen van de heemraden van Delfflandt..". Vooral toen de hoogheemraden in langdurige processen verwickeld waren met de ambachten en de stad Delft over de grenzen van hun bevoegdheden, bleek de grote waarde van deze privileges. Zo weigerde de stad Delft in 1450 de hoogheemraden toegang te verlenen tot de Hypolituskerk (Oude Kerk), waar deze kist met privileges bewaard werd. Delft trok aan het kortste eind: toen de conflicten het Hof van Holland en de Grote Raad van Mechelen ter beoordeling voorgelegd werden, dienden de privileges als bewijsstukken.

Lange tijd liet de archiefbewaring veel te wensen over. De hoogheemraden hadden geen vaste vergaderplaats. Zij hielden hun bijeenkomsten bij hen thuis, in een logement of herberg, wisselend te 's-Gravenhage, in Delft, Maassluis en andere plaatsen. De archiefstukken werden veelal bewaard bij dijkgraaf en hoogheemraden zelf. Een verandering in deze situatie bracht de aankoop van het Gemeenlandshuis te Delft in 1646. Voor het eerst was er een vaste plaats voor de secretarie en voor het archief. Het duurde evenwel jaren voordat alle stukken uit handen van de collegeleden of hun erven waren overgenomen.

Voor het archief werd zelfs een bewaarplaats ingericht. Nadat in de loop der jaren door het personeel van de secretarie enkele vergeefse pogingen waren ondernomen om het archief te inventariseren, belastte het bestuur in 1887 de adjunct-commies Hingman van het Rijksarchief met de inventarisatie. Helaas slaagde deze er niet in zijn taak te volbrengen. Enige tijd later werd zijn werk

voortgezet door M.G.Wildeman. In 1905 kwam deze met de inventaris gereed, doch zijn werk bleek niet geheel aan de gestelde eisen te voldoen. Het was uiteindelijk onder leiding van de toenmalige secretaris-rentmeester van Delfland mr.dr. Th.F.J.A.Dolk dat in de jaren dertig de inventarisatie nogmaals werd aangevat. Ditmaal werd het einde gehaald. In 1940 verscheen in druk de "Inventaris van het oud-archief van het hoogheemraadschap Delfland, 1319-1853".

Delfland is een waterkerend waterschap. Tot zijn taak behoort daarom het onderhoud van de zee- en rivierwaterkerende werken. De zee wering leverde aanvankelijk niet veel problemen op. Als gevolg van het afnemen van het strand, het wegstuiven en afslaan van duinen in de 16e eeuw kreeg Delfland evenwel steeds meer bemoeienis met de aanleg van strand- en duinverdedigingswerken (hoofden). Anders was dat met de bescherming tegen het rivierwater. Het begin van de aanleg van de Maasdijk dateert al van de 10e eeuw; de dijk werd in de 13e eeuw voltooid.

Naast deze zorg voor de wering tegen het buitenwater heeft Delfland ook een taak ten aanzien van de binnenlandse waterstaat: de waterbeheersing van de polders, die binnen Delflands grondgebied liggen.

Vlaardingen -gebouwd als dijkdorp met als kern een terp- was één der plaatsen binnen de ring van het hoogheemraadschap, waar drie van de dertien sluizen aan het einde van de Vlaardingervaart lagen. Deze sluizen waren genaamd: de Rijswijker-, Vlaardinger- en Schipluidersluis. Thans is er ter plaatse één sluis. In het nabijgelegen Vlaardinger-Ambacht lagen aan het einde van de Poldervaart nog vijf Delflandse sluizen: de Vrijenbanse-, Hof van Delftse-, Pijnackerse-, Berkelse- en Kethelsesluis. Ook daar is thans één sluis, die overigens als gevolg van het dempen van de Poldervaart weldra zal worden gesloopt. Deze sluizen lagen alle in de Maasdijk, die dwars door de kern van Vlaardingen loopt. Deze dijk heeft evenwel sinds de aanleg van de spoordijk vóór de stad alleen de functie van slaperdijk!

Lang lag de stad Vlaardingen omsloten door grote polders, waar veeteelt de hoofdzaak was. Eén der belangrijkste daarvan was de Holierhoeksche- en Zouteveense polder, waarvan door de Vlaardingse notaris A.Knottenbelt een geschiedenis werd geschreven, die in 1920 in druk is verschenen.

Delft, maart 1971.

Mieke Canneman.

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN DE VOORMALIGE RIDDERHOFSTAD "HOLY" ONDER VLAARDINGEN

De ridderhofstad HOLY als bron van inspiratie voor de romantische en dichterlijke geest - met genealogische gegevens betreffende W.H.Dreux, J.G.D.van Nievervaart (echteliëden) en enkele verwanten. (vervolg)

HOLY (Een Romance)

Door de oud-archivaris van Vlaardingen M.C.Sigal in extenso gepubliceerd in de Nieuwe Vlaardingsche Courant van 16.1.23, naar een afschrift (dat uit een onbekend gebleven almanak van 1813 is overgenomen) aanwezig op 't Gem.Arch.Vlaardingen.

Toen drie paar eeuwen reeds geleden,
Op Hollands vlakken vruchtbar'ren grond,
Zoowel als op Germanje's rotsen,
De burg van menig ridder stond,
Toen de oude Vlaarding aan de Maasnimf,
Haar golfjes nog ten offer bragt,
Toen praalde aan de oevers van dien landstroom
Ook Humfry's burg met wal en gracht.
De brave Ridder had een dochter,
Bekoorlijk als de dageraad,

De trotsche vijand streed niet langer
Maar sneed slechts elken toevoer af,
En nu, nu vond 'n held 'n priester
In de onvoorziene vest zijn graf.
Ja, honger knaagt aan de ingewanden
Van grijsaard, jong'ling, vrouw en kind,
De moed ontzinkt, reeds heerscht een pestkoorts,
En markgraaf Olgard overwint.
Hij rukt de burgpoort razend binnen,
Wraak voor den tijd dien 'k hier verspil.
Wraak, schreeuwt hij, 'k wil dit nest verbranden,
Hij vlugt', wie vlugten kan en will',
Maar keten Humfry, en zijn telgen,
Vergiet hun bloed op Englands grond,
De burg staat ras in vuur en 't kermen
Der stervenden weergalmt in 't rond.
Hier krimpen zwakke wapenknechten,
Al vliedend voor den wreedsten dood,
Ginds jamm'ren helpelooze maagden,
Om deernis in den jongsten nood.
Nog zoeken Olgards benden, vruchtloos,
Naar Humfry en zijn heldenkroost,
Ach, vlugt mijn kind'ren, zucht de grijsaard,
Ach, vlugt om Godswil, 'k sterf getroost.
Gij kent den onderaardschen slotgang;
Ach, was m'uw redding nog bewust,
Doch Bertha klemt zich vast aan Ulrich,
Die stervend op haar borst nog rust.
Maar Godewijn, verbleekt, verhongerd,
Vergaart zijn laatste levenskracht,
Neemt stout zijn vader op zijn schoud'ren,
En werpt zich moedig in de gracht.
Hij zwemt en worstelt grootsch door 't water,
Schoon Olgard dit, al vloekend, ziet,
En heel zijn bende op d'eedlen jong'ling
Een hagelbui van Pijlen schiet,
De zoon bereikt verflauwt den oever,
Schoon 't bloed uit duizend wonden stroomt,
Hij juicht, hij redde toch zijn vader,
Maar sterft in schaduw van 't geboomt.
Intusschen woedt de vlam verschriklijk,
't Ploft alles neer, 't verbrand gebeent',
Van Ulrich wordt in gloed en vonken,
Met Bertha's maagdelijke asch vereend.
De rocfzucht is voldaan, en Olgard,
Ziet nauwelijks nog zijn wraak verkoeld,
Of mensch'lijkheid ontwaakt en wreekt zich,
Terwijl hij Humfry's ramp gevoelt.
Daar staat hij bij den veegen grijsaard,
Die, leunend op een wilgenstronk,
Zijn zilv'ren haren kermend uitrukt,
Bij 't lijk, dat naast hem nederzonk.
De markgraaf wil zijn burg herbouwen,
Geef mij, roept Humfry, slechts mijn zoon,
En, daar hij straks den doodsnik ademt,
Daagt hij den wreedard voor Gods troon.
Vertwijf'ling brandt in 't hart van Olgard,
Hij bouwt voor Humfry 't prachtigst graf,
Dit noemt hij en zijn landstaat: Holy,
(of heilig) en trekt angstvol af.
De tijd eerbiedigt nog, dat Holy,
't Herrees, als 't heiligdom der deugd,

Beninnelijke onschuld, woont daar veilig,
 Geen wapenklank stoort lentevreugd,
 Daar suist nog, bij den ouden toren,
 Waar over 't stof der eeuwen zweeft,
 De geest van Bertha, zacht in 't koeltje,
 Wen 't hangend loof des treurwilgs beeft,
 Daar viere kleppende ooijevaren,
 De lijkdienst nog voor Godewin,
 En schudden van hun breede vleug'len,
 Al 't heil der zeg'nende oudermin.
 Ja, vreugd en gulle vriendschap wonen,
 Op Holy's ouden achtb'ren grond,
 En gastvrij schetst daar 't landlijk leven,
 Nog 's werelds blijden morgenstond.

Almanak 1813.

INTERPRETATIE

De korte inleiding stelde, dat het "Wetboek van de Orde van St. Bertha" te beschouwen is als een romantisch uitstapje op papier gemaakt; de "Romance" was te bezien als het produkt van een dichterlijke geest. We zullen daarop nu wat nader ingaan.

I. Gezien de inhoud van het Wetboek mogen we wel concluderen, dat we dit uitstapje op papier kunnen beschouwen als een spelletje, als een luchtige vrijetijdsbesteding. Doch ook al was het oprichten van de Orde van St. Bertha als een spelletje bedoeld, dan toch was dat idee een vlucht uit de werkelijkheid en als zodanig een facet dat we vangen onder de noemer romantiek.

De grootmeesteresse van de orde, Johanna Gerarda Diderica Dreux had het tijdperk van de heerlijke rechten nog meegemaakt. Als echtgenote van Pieter de Heere ¹⁾ was ze Vrouwe van Albrandswaard ²⁾ geweest. Aan het grondbezit van een ambachtsheerlijkheid kleefden allerlei rechten, zo bijv. werd ze, d.w.z. Vrouwe Johanna G.D., op de hoogte gehouden wie de burgemeesterstoel en de raadszetels van het dorp Albrandswaard bezetten. Gewild of niet, een Ambachtswrouwe moest met de nodige plichtplegingen tegemoet getreden worden en dat zette de betreffende persoon op een zeker voetstuk.

Buiten Albrandswaard bezat Johanna Gerarda Diderica's echtgenoot Pieter de Heere ook de voormalige ridderhofstad Steenhuizen ³⁾ gelegen in Vlaardinger-Ambacht en natuurlijk niet te vergeten de ridderhofstad HOLY daar niet ver van verwijderd ⁴⁾.

De ridderhofstad HOLY komt in verschillende stukken ook voor met de kwalificatie "heerlijkheid" en de processen van 1739 en 1757 dagtekenend ⁵⁾, ook aan de orde gesteld door B.C. Bakhuizen van den Brink in zijn "Bijdrage ⁶⁾ over den oorsprong en den aard der achterleenen in het graafschap Holland" werden gevoerd over het al dan niet gerechtvaardigd gebruik van de kwalificatie "heerlijkheid ende hofstad".

Met de Franse Revolutie en de invloed die deze uitoefende op maatschappelijk gebied ook in ons land, verdwenen de heerlijke rechten en zo bleef ook Johanna Gerarda Diderica, geb. van Nievervaart alleen het eigendomsrecht op de grond.

Wellicht met weemoed in een bepaalde richting dacht ze nog ⁷⁾ wel eens terug aan de tijden die voorbij waren. In de kring der "Holyanen" ⁸⁾, op de samenstelling waarvan we hieronder nog zullen ingaan in het genealogisch gedeelte, kristalliseerde deze gemoedstoestand, uit in het oprichten ⁸⁾ van de Orde van St. Bertha. Wat er zo al aan dit geesteskind vastzat is aan te treffen in het (Copie)Wetboek van de Orde, hiervoor als bronuitgave opgenomen.

II. De inhoud van de Romance kan het denkbeeld doen ontstaan, dat een dichterlijke geest, die een ons onbekende binding met de ridderhofstad HOLY had (onbekend daar we de auteur van de Romance niet kennen), een achtergrondschildering van HOLY gewent achtte. Deze schildering had ten doel aan HOLY een zeker

allure te geven, een allure dat het in de tijd van het ontstaan van de pennevrucht blijkbaar miste, in 't bijzonder in de richting van de naamsverklaring.

De Romance is eerder te dateren dan het Wetboek van de Orde van St. Bertha, ca. 1813 tegenover 1824. Eenzelfde gemoedstoestand kan bij de dichter van de Romance aanwezig zijn geweest als bij de "geestelijke vader" van het Wetboek en er zijn aanwijzingen dat het hier om één en dezelfde persoon gaat als maker van beide specimen. In beide gevallen is bijv. sprake van een Bertha en een Humphry.

Die gemoedstoestand is een facet dat we vangen onder het begrip romantiek. Romantiek is als reactie op Verlichting en Classicisme te beschouwen, de verbeelding en het gevoel werden weer gewaardeerd. Het woord Romantiek komt uit Engeland. Men duidde er in de 17de eeuw de fantastische wereld der ridderromans mee aan. Toen men in de tijd van de Verlichting de ridderromans ging afkeuren, kreeg het woord romantisch langzamerhand de betekenis: fantastisch, absurd, ongewoon, onpraktisch. Langzamerhand werd het woord overgedragen op de pittoreske achtergrond van de ridderromans; eeuwenoude kastelen en ruïnes, ondoordringbare wouden, eenzame oorden. Zo krijgt het woord een nieuwe betekenis. Kenmerkend is dus hierbij de overheersing van het gevoel, grote geestdrift voor de natuur en een vlucht uit de dagelijkse werkelijkheid. Vaak komt men tot het overgevoelige, sentimentele en dreigt het gevaar van de holle frase ⁹⁾.

Men zoekt zijn heil in verschillende richtingen en een daarvan is die der geschiedenis. Men droomt zich terug in het verleden, dat men idealiseert. Volksverhalen en sprookjes worden opgetekend en dichters schrijven balladen en romancen. Die vlucht naar het verleden, in de natuur en in de verbeelding wordt benut omdat de maatschappij niet in een handomdraai te veranderen is ¹⁰⁾.

De ballade en de romance worden een mode-genre waar ook de mindere goden zich van gaan bedienen, doch hoeveel mode er in steekt, de romantiek is een beweging van de gegoede burgerij.

Resumerend kan gesteld worden, dat de historische achtergrond, die wel eens in werkstukken van dit genre aanwezig is, hier ontbreekt ¹¹⁾.

Laten we tenslotte nader ingaan op de personen die de hoofdrollen van de beide "toneelstukjes" speelden.

Willem Hendrik Dreux

Op 20.10.1743 - aangetek. 6.10.1743 - had te Rotterdam het huwelijk plaats van Jakobus Johannes Dreux, jongeman van Arnhem, wonende in de Karresteeg en Bernadina Engelen, jongedochter van Arnhem, wonende aan de Hoogstraat.

Willem Hendrik Dreux werd als vijfde kind van mr. zilversmid J.J. Dreux te Rotterdam gereformeerd gedoopt op 25.2.1753.

Hij huwde tweemaal: 1) met Agatha van den Abeele, ged. 30.1.1755, dochter van Jan en Suzanna de Vries, wonende te Rotterdam in de Wagenstraat; aangetek. 23.12.1781, attestatie 6.1.1782.
2) met Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart (z.a.) uit Dordrecht.

Het laatste huwelijk bleef in tegenstelling tot het eerste kinderloos ¹²⁾.

Willem Hendrik Dreux overleed op 8.7.1830 op zijn "buiten" HOLY onder Vlaarding-Ambacht ¹³⁾.

Willem Hendrik Dreux werd na eerst ontvanger te zijn geweest te Rotterdam, bij de reorganisatie van 's lands financiën op 26.12.1805 aangesteld als ontvanger-generaal in het departement van de Maas te Rotterdam ¹⁴⁾. Als zodanig legde hij op 13.1.1806 de eed van ontvanger af ¹⁵⁾. Hij werd toen ontvanger-generaal van de middelen te Water en te Lande. Zijn werkzaamheden zijn vervat in een instructie ¹⁶⁾ voor de generale ontvangers van de secretaris van Staat voor de Financiën ¹⁶⁾. Bij Souverein Besluit van 13.3.1814 ¹⁷⁾ werd Willem Hendrik Dreux benoemd tot ontvanger-generaal der

middelen te Water en te Lande in Den Haag. Deze functie bekleedde hij tot 1824 toen hij aftrad als gevolg van een verandering in de financiële organisatie. Bij Koninklijk Besluit van 17.4.1824¹⁸⁾ werd hem een pensioen van f. 4000,-- toegekend.

Willem Hendrik Dreux testeerde 23.1.1818 te Rotterdam voor notaris Jan Martinus Beijerman¹⁹⁾. Hij bewoonde tijdens zijn huwelijk met Agatha van den Abeele een woning aan 't Steijger te Rotterdam en later vertoefde hij 's zomers op zijn buiten HOLY bij Vlaardingen en 's winters in het pand aan de westzijde van de Leuvenhaven, wijk 3, nr. 50.

Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart

Op 2.11.1767 huwde te Dordrecht Martinus Adrianus van Nievervaart met Regina van Kessel.

Johanna Gerarda Diderica werd als vijfde kind op 24.3.1773 te Dordrecht gedoopt. Deze koopmansdochter, wonend Voorstraat bij de Vuilpoort te Dordrecht huwde ook tweemaal: 1) met Pieter de Heere, wonend in de Houttuinen te Dordrecht; inschrijving 31.3.1797, getrouwd 18.4.1797 te Dordrecht. Pieter was de zoon van Jan en Johanna Smits en werd te Dordrecht op 27.2.1768 gedoopt en overleed op 6.8.1815 te Dordrecht; begraven 10.8.1815 in de Grote Kerk aldaar²⁰⁾.
2) met Willem Hendrik Dreux (z.a.); eerste gebod zondag 29.6.1817, tweede gebod maandag 6.7.1817, gehuwd vrijdag 17.7.1817 te Dordrecht²¹⁾.

Beide huwelijken van Johanna Gerarda Diderica bleven kinderloos. Door haar eerste echtgenoot verkreeg ze de status van Vrouwe van HOLY en Vrijvrouwe van Albrandswaard en Kijflanden.

Bij haar verscheiden bezat Johanna G.D. vele aardse goederen, waarover ze testamentair beschikte voor notaris P.G. Dalen te Rotterdam op 27/27.2.1858.

Tevens is een Boedelbeschrijving d.d. 22/25.11.1858 bewaard gebleven van de nalatenschap van "wijlen vrouwe Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart, eerder weduwe van den Wel Edel Geboren Heer Pieter de Heere van Holy, laatst weduwe van den Wel Edel Geboren Heer Willem Hendrik Dreux; overleden 30.10.1858 te Rotterdam aan de Leuvenhaven"²²⁾.

Aardig is te zien hoe; liberaal denkend en vooruitlopend op de oekomene, Johanna G.D. zowel de Diaconie van de Nederduitsch Hervormde gemeente te Vlaardingen (met f.1000,--) als de algemeene armen van de Roomsche Catholieke gemeente te Vlaardingen (met f. 100,--) en de algemene stadsarmen van Vlaardingen (met f.200,--) bedacht.

Uit Boedelbeschrijving en testament (+versch.toevoegingen) zien we tevens de verwantschapsrelatie duidelijk worden van enkele andere leden van de Orde van St. Bertha met welke orde we deze bijdrage geopend hebben. We zullen er enkelen belichten.

Pieter Johan van Nievervaart

Het echtpaar Martinus Adrianus van Nievervaart - Regina van Kessel had negen kinderen en we zagen dat het vijfde kind Johanna Gerarda Diderica was. Het zesde kind was Jan, gedoopt 10.5.1775 te Dordrecht. Jan nu huwde met Geertruijda Margaretha Goldbach en dit huwelijk werd o.a. gezegend met een zoon: Pieter Johan, geboren 6.3.1808 te Dordrecht.

Dit is dus de P.J. van Nievervaart van de Orde van St. Bertha. Pieter Johan bezat de titel van meester in de rechten en was voorts actief in de handel.

Ida Constance Henriëtte Mom

Het eerste kind van het echtpaar Martinus Adrianus van Nievervaart - Regina van Kessel was Maria, gedoopt 6.8.1768 te Dordrecht. Maria nu huwde mr. David Joan Mom en verwekte Idalie Constance Henriëtte, Maria Martina (zie Johannes Baptista Crol) en Reine Antoinette, die huwde met ds. Adam Visch, predikant te Epe.

Johannes Baptista Crol en Joannes Diederikus Crol

Op 15.8.1745 huwde te Rotterdam Jacob Hendrik Dreux uit Seventer in Gelderland met Elisabeth Maria de Grient uit Rotterdam.

Dit huwelijk werd o.a. gezegend met de geboorte van een dochter, te weten Anna Petronella, gedoopt 4.2.1755 te Rotterdam. Jacob Hendrik was werkzaam in de verzekeringsbranche en had als ondergeschikte een zekere Johannes Baptista Crol. Deze was in Brussel in 1747 geboren en belandde, na zijn ouders al vroeg verloren te hebben, ten huize van Jacob Hendrik Dreux. Johannes B. werd in 1768 in de Waalse Kerk te Rotterdam protestant.

Op 16.4.1778 trouwde Johannes Baptista Crol met de dochter van zijn chef en kosthuisvader, Anna Petronella Dreux.

Uit dit huwelijk werd op 26.12.1778 een zoon geboren, Willem Jacob; verder schonk Anna Petronella nog het leven aan twee zonen, die echter jong stierven. Anna P. overleed kort na de geboorte van haar laatste kind in 1782.

Willem Jacob werd predikant en diende de gemeenten Nieuwenhoorn, Drumpt, Driel (omstreeks 1818) en Gameren. Hij overleed in 1853 te Zaltbommel.

Hij was gehuwd met Petronella Johanna Elisabeth van Dorp, dochter van Johannes Diedericus van Dorp en Anna Catharina Potholt.

Hun beide oudste zoons waren Johannes Baptista en Joannes Diederikus, de beide leden van de Orde van St. Bertha.

Johannes Baptista Crol werd geboren te Nieuwenhoorn op 29.3.1806 en overleed te Rotterdam 5.3.1869. Hij huwde met Maria Martina Adriana Mom, hierboven genoemd en had blijkens het testament van Johanna Gerarda Diderica Dreux, geboren Van Nievervaart, acht kinderen. Uit dit testament blijkt voorts dat Johannes B. als cargadoor zijn brood verdiende.

Joannes Diederikus Crol werd geboren te Drumpt op 18.11.1807 en overleed te Voorburg op 18.9.1870.

Zijn grafzerk te Voorburg laat het volgende opschrift zien: "Hier rust/De Hoog Edel Gestrenge Heer/Joannes Diederikus Crol/oud Gouverneur van Curacao en/onderhorig heden/Ridder der orde van den/Nederlandsche Leeuw/Geboren te Drumpt/den 18den November 1807/overleden te Voorburg/den 18den Augustus 1870"⁽²⁵⁾.

Waarschijnlijk was de vader van Anna Petronella Crol, geboren Dreux, te weten Jacob Hendrik Dreux een broer van de vader van Willem Hendrik Dreux, te weten Jacobus Johannes Dreux.

Voorshands niet aantoonbaar is de verwantschap van J.P. Schuyt v.d. Does, van de Orde van St. Bertha, met de geslachten Dreux, Crol en Van Nievervaart, zo die bestaat. De naam komt wel voor aan 't begin van het testament van Johanna Gerarda Diderica Dreux, geboren Van Nievervaart, waar het gaat om een legaat van f.2000,-- t.b.v. mej. Cornelia Johanna Gerarda Smits Gijsberti Hodenpijl, nagelaten jongste dochter van wijlen jonkvrouwe Johanna Pieretta Schuil van der Does in huwelijk verwekt met den heer Smits Gijsberti Hodenpijl.

NOTEN:

- 1) zie voor Pieter de Heere: A) Inventaris van Archiefstukken der Hooge Heerlijkheid Albrandswaard (Archief der gemeente Rotterdam - 26 F 42), afd. Heerlijke rechten, blz. 3;

blz.4 Inventaris A. stukken met betrekking tot den Albrandswaard, I, acten van algemeenen aard, nr.11.

Eveneens bijl. 1, Overzicht der Heeren en Vrouwen van Albrandswaard, d.d. 1804.

- B) A. Bijl Mz.-De voormalige heerlijkheid Holy in Vlaardingen-Ambacht - Vlaardingen, 1968, blz. 34 en 54.

2) zie voor Johanna Gerarda Diderica van Nievervaart:

A) Inventaris enz. hierboven genoemd, XXX, nrs.113 en 114 benevens Eigendomsbewijzen XXXI, div.nrs.

B) A. Bijl Mz. noot 1, blz. 34 en 54.

zie voor Albrandswaard:

A) Inventaris hierboven genoemd, blz. 2. Ligging der Hooge Heerlijkheid.

B) J.W. Regt - Geschied- en aardrijkskundige beschrijving van den Zwijndrechtschen Waard, den Riederwaard en het Land van Putten over de Maas; benevens eene kadastrale kaart door J.A. Margadant-Zwijndrecht, Boden, 1848 (facsimile uitg. Wageningen, Historische Bibliotheek, 1966), blz.251 en 252.

3) Inventaris Archief Holy (Archief der gemeente Vlaardingen) nr.17. Stukken betreffende de aankoop van goederen door de heer van Holy 1619 en z.j.

Mr.J.Belonje - De Ridderhofstad Steenhuizen in Vlaardinger Ambacht - in Zuid-Hollandse Studieën, deel IV, Voorburg 1954, blz.158.

4) Inventaris noot 3, nr. 15 Stukken betreffende de verkoop van goederen, behorende tot Holy, 1610-1802 en z.j.

5) Inventaris noot 3, nr. 7: stukken betreffende het proces gevoerd door de heer van HOLY tegen de gaarder der verpondingen te Vlaardinger-Ambacht ter zake van de omschrijving "hofstad" of "heerlijkheid" HOLY op de belastingbiljetten 1739.

nr. 8: stukken betreffende het proces gevoerd ter zake van de bij de verkoop van HOLY in 1756 gebezigde omschrijving "heerlijkheid" en "hofstad", 1758, met bijlagen.

6) Verslagen en Mededelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen - afd. Letterkunde - Tweede deel, Amsterdam, C.G. van der Post, 1857, blz. 130 e.v.: "Bijdrage over den oorsprong en den aard der achterlenen in het graafschap Holland", door B.C. Bakhuizen van den Brink.

HOLY werd door Frans van Limborch, advocaat-fiscaal der Domeinen sedert Procureur-Generaal over Holland en West-Friesland, als test case gebezigd. Of de betiteling "heerlijkheid" al dan niet ten onrechte werd gebruikt "bleef aan den spijker hangen"; de zaak is nooit afgesloten en in 1798 bij de opgave van Huizen met Leenkamer komt HOLY nog steeds voor als een heerlijkheid met achterlenen.

7) Zeer veel gegevens hierbij mocht ik vinden in het familie-archief van mej. W.A.H. Crol te Rotterdam, die op deze plaats schrijvers grote dank ontmoet.

- 8) De vlucht uit de werkelijkheid en een zich terugtrekken op een eiland, zaken die we in het tijdvak dat we met Romantiek bestempelen kunnen signaleren, kwam ook in de Middeleeuwen voor. Ik denk hierbij aan het soort terugtrekken op een eiland om daar onder gelijken te zijn dat F.W.N.Hugenholtz signaleert in zijn: "Ridderkrijg en Burgervrede, West-Europa aan de vooravond van de Honderdjarige oorlog - hfst.VIII, Vorst en Hof - Haarlem, 1959". Daar wordt de stichting in Engeland van de Orde van de Kousenband door Eduard III in 1349 en in Frankrijk van de Orde van de Ster, door Jan II in 1352 en de Orde van het Gulden Vlies in 1430 door Filips de Goede van Bourgondië in die richting belicht.
- 9) Wereld in Wording - dl.3, nieuwste geschiedenis, door Novem, Den Haag, 1960, blz.54 e.v.
- 10) Geschiedenis der Nederlandse Letterkunde, door Jos.J.Gielen; Purmerend, 1938, blz.75 - C. ROMANTIEK, tot II, Bloei der Romantiek, blz.87.
- 11) A. In de regels 5 en 6 wordt gesteld, dat de watering de Vlaarding uitmondt in de Maas. Dit is echter niet in overeenstemming met de werkelijkheid, omdat in het begin van de 16de eeuw, in die tijd verplaatst de Romance ons (A.Bijl Mz. noot 1^B, die de Romance op de blz. 13 e.v. behandelt, maakt melding van "zes paar eeuwen", i.p.v. "drie paar eeuwen", de Vlaarding via de "Zijltjes" in de Vlaardingse vaart (huidige benaming) stroomde. Ik hoop in een andere beschouwing dit nauwkeuriger te dateren.
- B. De plaatsbepaling van Olgerd m.b.t. Engeland zal mogelijk gekozen zijn om de naam van de buitenplaats HOLY te vertalen met: heilig. Toponimisch moet HOLY in verband gebracht worden met: Hooge Leede, d.i. een leede of watering die door hoog gelegen land stroomt. Minder juist lijkt het HOLY terug te voeren naar: Hooi Leede, leede waarlangs hooi vervoerd wordt of werd, zie J.de Vries, Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen, Utrecht/Antwerpen, 1962, blz.80 en M.Schönfeld, Nederlandse Waternamen, Bijdr.en Med.dor Neamkunde-commissie van de Kon.Ned.Akad.v.Wetensch.te Amsterdam, Amsterdam 1955, blz.151.
Een alternatief is tenslotte nog HOLY = Hoe-lee, Hoog-gelegen, een verklaring voorgesteld door A.Bijl Mz. en wijlen M.C.Sigal en A.Knottenbelt. Enkele schrijfwijzen: Hoelyde - Algemeen Rijksarchief: aanw. 1898, IV, no.3; blz.1, d.d. 9.1.1375; idem blz. 2, d.d. 16.9.1394; idem blz.7, d.d. 18.7.1444; idem blz.7^{VSO}, d.d. 2.1.1445.
Hoeleyde - A.R.A.: aanw. 1898, IV, no.3, blz.6.
Hoyliede - A.R.A., orig.chart.Grafelijkheid, d.d. 26.7.1327; Twickel-
leenregister van Wassenaar, A.fol.13^{VSO} en idem fol. 44, d.d. 27.5.1426.
Hoylede - Fremery 228 199 en Nomina Geographica Neerlandica, VII, 99 en 100.
- 12) Doopregisters Gereformeerde Gemeente te Rotterdam in het gemeente-archief aldaar: 30.11.1784, Barendina Jacoba. Willem Hendrik Dreux woont dan op 't Steijger.

Registers der doden te Rotterdam: 6.1.1783, kind van W.H.Dreux (van 't Steijger), kind dood geboren.
- 13) De Doop- en Trouwregisters van de Ger.Gem. te Rotterdam, alsmede de Registers der doden te Rotterdam leveren vele gegevens op over het geslacht Dreux.
- 14) Algemeen Rijksarchief, Den Haag; Archief Raadpensionaris, exh. 26.12.1805, nr.2, inv.nr.62 en inv. Rekenkamer 1796 - 1813, pag.20.
- 15) Archief Raadpensionaris, exh. 13.1.1806, nr.50, inv.nr.16.
- 16) Archief Financiën, 27.12.1805, nr.2, inv. nr.419.

- 17) Archief Staatssecretaris, exh. 13.3.1814, nr.34, inv. nr.11.
- 18) Archief Staatssecretarie, exh. 17.4.1824, nr. 81, inv. nr. 1941.
- 19) Notarieel Archief Rotterdam, prot. nr. 342/93 - 100.
- 20) Archief der gemeente Dordrecht, Inv. Kerkvoogdij nr.539/D 143.
- 21) Dordrecht: Gem. Archief 1813 - 1851, inv. nr. 610/43.
- 22) In bezit van mej.W.A.H.Crol, zie noot 7.
Voor overlijden Johanna G.D. van Nievervaart zie ook: De Dordrechtsche Courant van 2 november 1858, nr. 131.
- 23) Zie voor: gouverneur van Curacao en Onderhorigheden de Historische W.P., eerste deel A - CZE, Amsterdam/Elsevier/Brussel, 1957, blz.675.

BERICHT AAN DE LEDEN.

september 1971

In nummer 8 (juni 1971) van TIJD-SCHRIFT heeft het bestuur u al een overzicht gegeven van het voorlopig programma voor de komende winter. Het bestuur nodigt u van harte uit zo veel als mogelijk is de bijeenkomsten en excursies bij te wonen resp. mee te maken, dan trekt u het meeste profijt van uw lidmaatschap!

Onze eerste bijeenkomst is op DONDERDAGAVOND 23 SEPTEMBER in de (kleine) bovenzaal van Triangel aan de Fransenstraat. In deze bijeenkomst (waarvoor géén agenda voor een z.g. huishoudelijke vergadering is vastgesteld) hoopt ons lid de heer H.K.van Minnen met ons in gedachten te wandelen door oud-Vlaardingen. Eerst vertellend uit zijn herinnering, daarna met foto-projectie hier en daar rond dwalend.

Twee avonden daarvoor, dus op DINSDAGAVOND 21 september, wordt in dezelfde zaal een ander historisch onderwerp onder de loupe genomen. Dan spreekt voor de Archeologische Werkgroep HELLINIUM drs. L.P. Louwe Kooyman over Ne Hallenia. Wellicht heeft u onlangs gelezen dat tijdens baggerwerkzaamheden in de Wester Schelde belangrijke oudheidkundige vondsten zijn gedaan. Deze bleken onder meer betrekking te hebben op een vermoedelijk inheemse, oude godsdienst. Over deze en andere, bij Colijnsplaat en Domburg gedane vondsten, houdt de heer Louwe Kooyman zijn met dia's geïllustreerde causerie. Leden van onze vereniging zijn hartelijk welkom.

Op ZATERDMORGEN 9 OKTOBER willen we er weer op uit. Het doel van deze excursie wordt gevormd door het curieuze kerkje van 't Wout en de fraai gerestaureerde Ned. Herv. Kerk van Schipluiden. Om over voldoende tijd te kunnen beschikken willen we tijdig vertrekken: om 9 uur v.m. van de parkeerplaats bij het Belastingkantoor, Parallelweg.

Tot dusver hebben we op onze excursies steeds bijzonder fraai weer gehad. Ook was er altijd voldoende auto-vervoer voor niet-automobilisten. We rekenen weer op beide, ook op u!

't Is maar een korte mededeling voor hen die er bij betrokken waren: het bestuur heeft op zijn laatste vergadering besloten de ingestelde Werkgroep Bibliografie te ontbinden. Na de eerste kennismaking bleek er helaas nauwelijks ambitie te bestaan voor het werk. Enkele bestuursleden zullen de aangevangen taak voltooien.

In de DERDE WEEK VAN NOVEMBER (nadere datum e.d. worden nog later bekend gemaakt) hopen de Tentoonstellingscommissie en de Fotowerkgroep een speciale tentoonstelling te organiseren. Voor deze, aanvankelijk in het Weeshuis gedachte expositie, is gastvrijheid aangeboden door het Visserijmuseum (waarvoor alvast onze dank!). Het motto is: ambachten en bedrijven rond de visserij. Dus niet het gebeuren op zee, maar juist alles wat daaraan vooraf gaat en er op volgt. Scheepsbouw zowel als touwslagerij, het rederskantoor zowel als de zouthandel, de mandenmakerij zowel als de kuiperij. Enfin: u kent de "toeleveringsbedrijven" wel. Heeft u over deze onderwerpen nieuw materiaal? Foto's, prenten, plakaten, een catalogus, advertenties, onbekend gebleven gebruiksvoorwerpen, kortom, juist die dingen die u nog nergens anders hebt gezien! Haal ze dan nu voor de dag en meld het aan W. Brouwer, van Hogendorpstraat 7a, tel 70 06 68, of aan J. Anderson, Kethelweg 50, tel. 34 38 43. Uw medewerking wordt weer op hoge prijs gesteld.

Op VRIJDAG 1 OKTOBER wordt een dag-excursie gehouden ten gelegenheid van de viering van Leidens Ontzet op 2 oktober. Zoveel mogelijk zal de route gevolgd worden waarlangs de geuzen destijds naar het Noorden zijn opgerukt. De plaatsen waar de dijken werden doorgraven voor de onderwaterzetting van Zuid-Holland worden eveneens bezocht. In Gouderak zal een koffiemaaltijd worden gebruikt en in Leiden een hutspotmaaltijd. Er zal slechts één bus rijden, de deelname is dus beperkt. De kosten bedragen f 25,--. Aanmelden vóór dinsdag 21 september 1971. Giro 533484 t.n.v. Nederl. Veren. Landaanwinning, Raamweg 26, 's Gravenhage. Deze Veren. is in dit geval mede contactadres voor de Hist. Veren. voor Zuid-Holland en de Unie van Waterschappen.

Het bestuur.

